

Utbildningsdepartementet

Innovation som drivkraft – från forskning till nytta (SOU 2020:59)

Sammanfattning

Vinnova välkomnar utredningens betänkande och de förslag som presenterats. Betänkande belyser viktiga aspekter av det högskolenära innovationsstödssystemet och visar på behovet av vidareutveckling för att uppnå regeringens målsättningar för Sverige som forsknings- och innovationsland. Vinnova anser även att utredningen på ett förtjänstfullt sätt lyfter vikten av det breda nyttiggörandet av forskning och den betydelse ett stärkt entreprenörskap har för den framtida utvecklingen av forskningens nyttiggörande.

Sammantaget tillstyrker Vinnova betänkandets förslag som involverar myndigheten givet de föreslagna ökade resurserna. Förslaget om ett gemensamt finansieringsbolag för samtliga holdingbolag avstyrks och alternativa idéer för utveckling av holdingbolagens kollektiva finansieringskapacitet presenteras. Övriga förslag i utredningen har Vinnova inga synpunkter på.

Vinnova anser att regeringen bör överväga att finansiera förslagen i utredningen med nya medel, utan besparingar, eftersom Vinnova bedömer att utredningens förslag på sikt kommer att bidra till samhällsnyttor hos betydligt fler aktörer än enbart lärosätena, och därmed generera intäkter hos både staten och industrin som överstiger kostnaderna för genomförandet av förslagen.

Andra aspekter som bör beaktas

Vinnova anser att utredningen genomförde sitt uppdrag på ett inkluderande och transparent sätt, speciellt med tanke på den korta tiden. Det bidrog till den konstruktiva diskussion som skapats kring det högskolenära innovationssystemet. Överlag har betänkandet belyst och beskrivit viktiga aspekter för att Sverige ska nå regeringens målsättningar som forsknings- och innovationsland. Trots att majoriteten av förslagen har sin tyngd i det kommersiella nyttiggörandet så anser Vinnova anser också att utredningen på ett förtjänstfullt sätt lyfter vikten av det breda nyttiggörandet av forskning,

och den betydelse ett stärkt entreprenörskap har för den framtida utvecklingen av forskningens nyttiggörande.

Utredningen föreslår att medel för förslagen till stor del bekostas av besparingar på anslag UO 16 Anslag 16:2 – Forskning och utbildning på forskarnivå. Vinnova anser sig kunna genomföra de uppgifter som utredningen föreslår på ett sätt som kommer att addera värde för det högskolenära innovationssystemet och tillstyrker därför förslagen. Vidare anser Vinnova anser att regeringen bör överväga att finansiera förslagen i utredningen med nya medel, utan besparingar, eftersom Vinnova bedömer att utredningens förslag på sikt kommer att bidra till samhällsnyttor hos betydligt fler aktörer än enbart lärosätena, och därmed generera intäkter för både staten och industrin som överstiger kostnaderna för genomförandet av förslagen. Om förslagen antas så ser Vinnova goda möjligheter att etablera en oberoende långsiktig effektutvärdering för att visa på effekt.

Vinnovas ställningstaganden

Avsnitt 7.2. Uppföljning och utvärdering för åiterrapportering och ökat lärande

Vinnova tillstyrker förslaget

Vinnova anser att ett uppföljnings- och utvärderingssystem för åiterrapportering och ökat lärande kring det högskolenära innovationssystemet är av vikt på det sätt betänkandet beskriver. Givet de föreslagna ökade resurserna kan Vinnova utföra uppföljningen med god kvalitet och svara mot den förväntade leveransen.

Tillämpningen av utvärderingsresultaten har en avgörande betydelse för utformningen av utvärderingen och hur ofta utvärderingar bör genomföras. Utvärderingsresultat som ska användas för att höja och driva verksamhetskvalitén respektive ge underlag för nationell resursallokering har olika krav på utformning och genomförande. Vinnova anser därför att dessa aspekter ska ingå i uppdraget att utforma uppföljning- och utvärderingssystemet.

Vinnova är positiv till att, tillsammans med UKÄ, ta fram en mer exakt modell för uppföljning och utvärdering som:

- Utformas och genomförs som en integrerad del av de utvärderingar av forskning, utbildning och samverkan som sker eller planeras
- Omfattar det breda nyttiggörandet från lärosätena för att ge en så rättvisande bild som möjligt

- Håller isär Vinnovas roller som finansiär och utvärderare på ett transparent och kvalitetssäkrat sätt, exempelvis genom oberoende experter som tar fram underlag enligt förutbestämd process
- Adderar så lite administrativ börda för lärosätena som möjligt och undviker att styra på ett sätt som underminerar lärosätenas autonomi
- Tar in lärosätenas perspektiv i utformning och genomförande

Avsnitt 7.3.6. Högskolorna ska få ökade anslag till nyttiggörande

Vinnova tillstyrker förslaget

Vinnova ser behovet av ytterligare finansiering för utökat verifieringsstöd och att det tillsammans med den förslagna utvärderingen kan genomföras med transparens och god kvalitet.

Vinnova är negativ till möjligheten att stödet kan ske som villkorslån. För de högskolenära faserna av kommersiellt nyttiggörande där genuin osäkerhet råder så anser Vinnova att bidrag lämpar sig bättre än villkorslån. Villkorslån skulle även resultera i mer komplicerad hantering för både stödmottagare, lärosäten och Vinnova som finansiär.

Avsnitt 7.4. Genom tematiska satsningar kan Sverige kraftsamla

Vinnova tillstyrker förslaget

Vinnova instämmer med betänkandet om behovet och välkomnar upplägget med återkommande möjligheter till nationell tematisk kraftsamling.

Vinnova anser att den tematiska kraftsamlingen bör ha karaktären av nationell koordinering snarare än att utpekade lärosäten ansvarar för en tematik. På det sättet tillvaratas de mindre lärosätenas incitament och möjligheter till att erhålla stöd. Vinnova anser även att synen på tematik ska breddas och omfatta humaniora och samhällsvetenskaperna.

Vinnova är positiv till att ta fram en tydlig process för urval av områden för kraftsamling som:

- Utformas med hjälp av lärosätenas-, relevanta näringsliv- och samhällsaktörers perspektiv
- Utformas på ett sätt som inkluderar de mindre lärosätenas verksamhet och styrkeområden
- Innehåller organisationsaspekter av de tematiska satsningarna så att kopplingarna mellan lärosäten och deras lokala innovationskontor inte försvagas

Avsnitt 8.2. Inrättandet av ett nationellt center för entreprenörskap

Vinnova tillstyrker förslaget

Vinnova delar utredningens intentioner om att lyfta entreprenörskapets roll i systemet och därmed utbildningen och forskningen kring entreprenörskap samt koppling till innovation. Vinnova anser dock att förslaget om ett nationellt center för entreprenörskap bör uttryckas som ett nationellt koordinerande nätverk med en sammanhållande nod som driver nationell samverkan, koordinering och kvalitetshöjande åtgärder för forskning och utbildning i entreprenörskap. På så sätt bygger Sverige vidare på befintliga aktiviteter.

Vinnova föreslår därför att myndigheten ges möjlighet att utforma initiativet i samråd med berörda lärosäten och andra relevanta intressenter snarare än genomföra en konkurrensutsatt utlysning som kan motverka nödvändig nationell samverkan mellan lärosätena.

Avsnitt 8.4. Om kartläggning av hinder och borttagande av dylika för ett ökat nyttiggörande

Vinnova tillstyrker förslaget

Vinnova anser att en kartläggning i samband med införande av ett nytt system kring det högskolenära innovationssystemet som en lämplig åtgärd.

Avsnitt 9.3.1. Förbättrad redovisning, styrning och utveckling av holdingbolagen genom ett nytt gemensamt bolag

Vinnova avstyrker förslaget

Vinnova delar utredningens intention med att stärka kompetensen nationellt kring juridik, IPR, statsstöd, analys, licensiering mm. och att gemensamma redovisningsprinciper bör inrättas så att en nationell portföljoversikt, uppföljning och analys medges.

Vinnova ser behoven av förstärkta resurser för de holdingbolag som idag inte har tillräckliga resurser för att kunna öka sina investeringar, men ser risker med ett nytt gemensamt investeringsbolag. Utredningens förslag riskerar att begränsa de verksamheter som fungerar idag och ersätta med centralisering av alla investeringsbeslut i ett nationellt bolag som inte nödvändigtvis lyckas få igång sin verksamhet på kort tid. Den värdefulla koppling mellan holdingbolagets verksamhet och de unga bolag som bedrivs i holdingbolagens regi har till lärosätet och den forskning- och utbildning som finns där riskerar även att försvagas.

Vinnova föreslår därför att andra alternativ utarbetas som kombinerar och balanserar fördelarna med lokal koppling och engagemang, och nationell kraftsamling för de bolag som behöver större kapitalbehov. I övervägandet bör redan existerande statliga finansieringsverksamheters samverkan med holdingbolag beaktas för att åstadkomma den nationella kraftsamlingen. Dessa alternativ kan ta sig uttryck i en ny fördjupad analys och genom uppdrag till relevanta myndigheter som kan bistå holdingbolagen.

I detta ärende har generaldirektör Darja Isaksson beslutat. Programledaren Mårten Berg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Maria Landgren, Kjell-Håkan Närfelt och Lars Hammarström deltagit.

Darja Isaksson